

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана/директора
навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

« 20 / 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ
(GLOBAL POLITICAL GEOGRAPHY)

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
вибірковий блок

10 природничі науки

106 – Географія

магістр

«GEOGLOBALISTICS AND REGIONAL STUDIES» /

«ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО ТА
ГЕОГЛОБАЛІСТИКА»

вид дисципліни

вибірковий компонент ОП

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2021/2022

Семестр

3

Кількість кредитів ECTS

6

Мова викладання, навчання

та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

залік

Викладач:

Стафійчук Валентин Іванович, к. геог. н., доцент кафедри
країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з еволюцією міжнародного порядку, ключовими політико-географічними та геополітичними концепціями облаштування світу; їх підготовка до успішного розв'язання на відповідному рівні складних практичних проблем щодо впливу глобальних процесів на розвиток суспільних об'єктів, явищ та процесів на глобальному рівні.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисципліни «Геоглобалістика», «Глобальна нерівність та геоконфліктологія».
2. Знання теоретичних основ політичної географії, соціально-політичних студій.
3. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння і методами політико-географічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни: Надається інформація про еволюцію міжнародного порядку у XIX-XX століття. Розкривається суть політико-географічних та геополітичних концепцій сучасності та роль сучасних глобальних проблем у формуванні зовнішньої політики держав світу. Аналізуються зовнішньополітичні та геополітичні стратегії ключових держав сьогодення. Розглядається роль і місце України в глобальному політичному просторі.

4. Завдання (навчальні цілі) – ознайомити студентів з еволюцією та сучасною конфігурацією світового порядку, місцем і роллю ключових держав та інтеграційних угруповань і України у сучасному глобальному політичному просторі. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні отримати, по-перше, вичерпні знання про впливи глобалізації та інших процесів на складові політичної сфери суспільного життя та розуміти суть цивілізаційних гуманітарних цінностей і глобалізаційних процесів сьогодення (ЗК-1); по-друге, комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей світової політики та політики окремих країн (у т. ч. України) і регіонів (ФК-8), структури світового глобального політичного простору і співвідношення сил у ньому; по-третє, глибокі знання про суспільно-географічні чинники інтересів країн в широкому просторово-часовому контексті співвідношення сил, геостратегічного позиціонування в умовах глобалізації (ФК-11). У процесі опанування матеріалу відбувається закріплення здатності автономно вчитися та оволодівати сучасними знаннями і застосовувати їх на практиці (ЗК-3, ФК-11) та вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми і приймати обґрунтовані рішення у майбутній професійній діяльності (ЗК-4).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати:				
1.1	Етапи еволюції світового порядку у XIX-XX ст. та ключові характеристики кожного етапу; елементи конфігурації	лекція,	бліц опитування, семінар,	до 4%

	сучасного світового порядку		<i>підсумкові контрольні роботи, залік</i>	
1.2	Складові зовнішньо-політичних стратегій та геополітичних концепцій сучасності	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.3	Вплив глобальних проблем людства, інформаційних, енергетичних та торговельних війн на глобальну політичну структуру світу	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.4	Роль, місце і стратегію ЄС у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.5	Роль, місце і стратегію США у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.6	Роль, місце і стратегію Китаю у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.7	Роль, місце і стратегію Росії у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.8	Роль, місце і стратегію держав Близького і Середнього Сходу у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.9	Роль, місце і стратегію окремих регіональних держав у глобальному політичному просторі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
1.10	Співвідношення зовнішніх сил в Україні та ключових регіонах і державах світу; місце і роль України у сучасному світі	<i>лекція, семінар</i>		до 4%
Вміти:				
2.1	Визначати чинники, що дестабілізують світовий порядок і формують зовнішню політику держав	<i>семінар</i>	<i>семінар, підсумкові контрольні роботи, залік</i>	до 6%
2.2	Аналізувати ключові геополітичні концепції сучасності	<i>семінар</i>		до 6%
2.3	Визначати місце і роль окремих держав у сучасному світі, аналізувати їхні зовнішньо-політичні стратегії та геополітичні концепції	<i>семінар</i>		до 8%
2.4.	Виявляти роль і місце України в зовнішньо-політичних стратегіях та геополітичних концепціях окремих держав і сучасному світі	<i>семінар</i>		до 8%
2.5	Визначати глобальне політико-географічне положення окремих держав, його динаміку	<i>семінар</i>		до 6%
2.6	Визначати взаємозв'язок сучасного політико-географічного позиціонування держави з етапами формування її державної території, становленням політичної карти світу та іншими супутніми політико-географічними процесами.	<i>семінар</i>		до 6%
2.7	Чітко ідентифікувати і досліджувати	<i>семінар</i>		<i>презентація,</i>

	місце конкретної держави у світовому порядку		кейс-стаді, залік	
Комунікація:				
3.1	Участь в обговореннях певних політико-географічних проблем, груповий пошук їх вирішення	лекція, семінар, бесіда, дискусія	семінар, презентація, кейс-стаді, залік	до 5%
3.2	Обґрунтування власного бачення проблем і перспектив ролі і місця України та окремих держав і регіонів у глобальній політиці	семінар, бесіда, дискусія		
3.3	Аналіз наративів та дискурсів зовнішньо-політичних стратегій, заяв ключових державних діячів і політиків; змісту окремих монографій, підручників	лекція, семінар, бесіда, дискусія		
Автономність та відповідальність:				
4.1	Самостійно знаходити та критично осмислювати матеріали про роль окремих агентів у глобальному політичному просторі; бути відповідальним у здійсненні наукових досліджень із застосуванням відповідних наукових методів та прийомів і за їхній результат	семінар, самостійна робота	презентація, залік	до 5%

Примітка: 1% = 1 балу

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркового дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)											
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	2.1	2.2
1.Застосовувати у вирішенні професійних завдань теоретичний, категорійно-поняттєвий та аналітико-дослідницький апарат, інтегративну функцію географічного знання до аналізу глобальних суспільно-політичних, соціо-екологічних, соціо-культурних, інформаційно-технологічних трансформацій та особливостей їх прояву у країнах та регіонах світу відповідно до певного історичного або сучасного контексту (ПРН-5)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
2.Розуміти і застосовувати у професійній діяльності знання щодо принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних	+			+	+	+	+	+	+			

інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеологій, світової політики та політики окремих країн та регіонів (ПРН-9)												
3.Застосовувати у практичній діяльності знання щодо суспільно-географічних чинників розподілу влади та інтересів країн та між національними державами в широкому просторово-часовому контексті співвідношення сил (жорстка, м'яка, розумна, мережева, гостра тощо), геостратегічного позиціонування в умовах глобалізації (ПРН-11)			+							+	+	+
4.Застосовувати теоретичні знання, критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез у практичних ситуаціях (ПРН-13)											+	+
5.Діяти автономно, вчитися і бути сучасно навченим, генерувати нові ідеї (креативність), поєднувати критичність та самокритичність, прихильність безпеці (ПРН-18)												

Результати навчання дисципліни (код)	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	3.1	3.2	3.3	4.1
Програмні результати навчання (назва)									
1.Застосовувати у вирішенні професійних завдань теоретичний, категорійно-поняттєвий та аналітико-дослідницький апарат, інтегративну функцію географічного знання до аналізу глобальних суспільно-політичних, соціо-екологічних, соціо-культурних, інформаційно-технологічних трансформацій та особливостей їх прояву у країнах та регіонах світу відповідно до певного історичного або сучасного контексту (ПРН-5)	+			+					
2.Розуміти і застосовувати у професійній діяльності знання щодо принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеологій, світової політики та політики окремих країн та регіонів (ПРН-9)					+		+		
3.Застосовувати у практичній	+	+	+					+	

діяльності знання щодо суспільно-географічних чинників розподілу влади та інтересів країн та між національними державами в широкому просторово-часовому контексті співвідношення сил (жорстка, м'яка, розумна, мережева, гостра тощо), геостратегічного позиціонування в умовах глобалізації (ПРН-11)									
4.Застосовувати теоретичні знання, критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез у практичних ситуаціях (ПРН-13)		+	+	+		+	+		
5.Діяти автономно, вчитися і бути сучасно навченим, генерувати нові ідеї (креативність), поєднувати критичність та самокритичність, прихильність безпеці (ПРН-18)					+			+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виконання практичних робіт, написання 2 підсумкових контрольних робіт, бліц-опитувань, підготовки презентації та кейс-стаді.

- семестрове оцінювання:

1. Семінари (РН 1.1-4.1) – 15 балів / 9 балів
2. Підсумкові контрольні роботи (тест + відкриті запитання) (РН 1.1-2.7) – 20 балів / 12 балів
3. Кейс-стаді по окремих завданнях (РН 2.7-3.3) – 10 балів / 6 балів
4. Презентація результатів дослідження (РН 2.7-4.1) – 10 балів / 6 балів
5. Бліц-опитування (РН 1.1-1.10) – 5 балів / 3 бали

- **підсумкове оцінювання** у формі заліку. Залік проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань.

Максимальна кількість балів на заліку – **40 балів**, **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на залік). У випадку коли студент на заліку набрав менше вказаної кількості балів вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру), в екзаменаційній відомості у колонці “бали за залік” ставиться “0”, а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

	Семестрова кількість балів	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

- **умови допуску до підсумкового заліку:** Студенти, які набрали впродовж семестру меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 20 балів, до складання заліку не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь не менш ніж у третині семінарів та написати обидві контрольні роботи.

7.2. Організація оцінювання:

У курсі передбачено дві змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні та групові завдання з відповідної проблематики. Завершується дисципліна складанням заліку.

Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться підсумкові контрольні роботи (перша включає теми 1-5, друга – 6-11). Підсумкові контрольні роботи проводяться у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем. Кожна з робіт оцінюється максимум у 10 балів.

На лекціях та семінарах для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводяться бліц-опитування, які у підсумку формують до 5 балів (підсумковий бал – середнє арифметичне усіх опитувань, кожне з яких оцінюється у 5 балів).

Семінари проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом і планом та передбачає обговорення актуальних проблем і виявлення знань, вмінь, комунікації та автономності студентів, у т. ч. перевірка виконання завдань самостійної роботи.

Вони передбачають:

- участь в обговореннях актуальних теоретичних і прикладних проблем глобальної політичної географії (до 15 балів; не менше 3 відмінних відповідей за семестр);
- підготовка та подання кейс-стаді по завчасно поставлених завданнях (до 10 балів; за розкладом занять);
- представлення презентації індивідуального/групового дослідження, яке стосується комплексного дослідження певного завдання. Теми для презентацій обираються на початку семестру, а графік їх проведення узгоджується завчасно. Оцінювання презентації відбувається за такими критеріями:
  - змістовна частина і розкриття теми – до 5 балів;
  - мультимедійна складова і подача результатів дослідження – до 3 балів;
  - відповіді на запитання – до 2 балів.

Умови проведення іспиту подані вище.

7.3.Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Незараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна робота
Частина 1. Глобальний політичний простір та місце європейських держав у ньому				
1	Вступ. Тема 1. Еволюція світового порядку у XIX-XX століттях.	2	2	10
2	Тема 2. Аналіз політико-географічних стратегій та геополітичних концепцій сучасності		2	10
3	Тема 3. Елементи конфігурації світового порядку Центри впливу та світові міста.	2		10
4	Тема 4. Європейський Союз у глобальному політичному просторі	4	4	18
5	Тема 5. Україна в глобальному політичному просторі	2	4	16
<i>Всього за модуль 1</i>		<i>10</i>	<i>12</i>	
Частина 2. Полюси і центри сили в глобальному політичному просторі				
6	Тема 6. Глобальна роль США	2	2	16
7	Тема 7. Китай на шляху до глобального статусу	2	2	16
8	Тема 8. Місце Росії у сучасному глобальному просторі	2	2	10
9	Тема 9. Близький і Середній Схід як важливий регіон світової політики	2	2	10
10	Тема 10. Регіональні держави та їх глобальні амбіції		2	12
11	Тема 11. Прогнози конфігурації глобального політичного простору	2		10
<i>Всього за модуль 2</i>		<i>10</i>	<i>10</i>	
ВСЬОГО		20	22	138

Загальний обсяг *180 год.*, в тому числі:

Лекцій – *20 год.*

Практичні заняття – *22 год.*

Самостійна робота – *138 год.*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібн. / М.С. Дністрянський – Тернопіль: Навчальна книга – Бодан, 2010
2. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / Пер. з англ. Надія Коваль. – К.: Наш формат, 2017. – 320 с.
3. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. Н. Климчук. – Львів: Кальварія, 2006. – 472 с.
4. Політична географія та геополітика: Навч. посібник. / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський та ін.; За ред. Б.П.Яценка – К.: Либідь, 2007
5. Шарма Р. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені / Р. Шарма // пер. з англ. Андрій Іщенко. – К.: Наш формат, 2018. – 408 с.

Додаткова:

6. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають / Пер. з англ. О.Дем'янчука. – 2-е вид., виправл. – К.: Наш формат, 2017. – 440 с.
7. Баранов А. В. Сепаратизм в современном мире: Политико-территориальный аспект / А. Баранов // Человек. Сообщество. Управление. – 2005. – № 3. – 107-124.
8. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / Пер. з англ.. О. Фешовець / З. Бжезінський – Львів, Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
9. Бжезінський З. Вибір: Світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006 – 203 с.
10. Блій Г.де, Муллер Пітер: Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ..; Передмова та розділ «Україна» О.Шаблія / Г.Блій де, П.Муллер – К.: Либідь, 2004
11. Витвер И.А. Историко-географическое введение в географию зарубежного мира: Учебник / И.А. Витвер – М., 1963.
12. Гаджиев К. С. Геополитика Кавказа. – М., 2001.
13. Глобальная геополитика / под ред. И. И. Абылгазиева, И. В. Ильина, И. Ф. Кефели – М.: Изд-во Московского университета, 2010. – 312 с.
14. Глобальні виклики сучасності: суспільно-географічний вимір: Монографія. Кол. авт.; за ред. Б.П.Яценка, В.К.Кіптенко, В.В.Смаль – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012.
15. Голслах Йонатан. Сила раю. Як Європа може бути попереду в азіяському сторіччі / Пер. з англ.. Петро Таращук. – К.: Темпора, 2016. – 354 с.
16. Гольцов А.Г. Політична географія: Навч. посібник / А.Г. Гольцов – К.: МАУП, 2007
17. Гелд Д., МакГрю Е. Глобалізація/анти глобалізація / Пер. з англ.. І. Андрущенко. – К.: К.І.С., 2004. – 180 с.
18. Гелд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д. та ін. Глобальні трансформації: Політика, економіка, культура. Пер. з англ. Переднє слово Ю.Павленка / Д.Гелд, Е.МакГрю, Д.Голдблатт та ін. – К.: Фенікс, 2003.
19. Данниген Ф.Дж., Бэй О. Самые горячие точки XXI века. Как будут развиваться события / Джеймс Ф.Данниген, Остин Бэй / Перевод с англ. А.Колина – М.: Э ксмо, 2014.
20. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч. посібник / М.С.Дністрянський – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
21. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: навч. посібн. / М.С.Дорошко – К.: Ніка-Центр, 2011.
22. Князев А. Россия возвращается в Центральную Азию // Центральная Азия и Кавказ. – 2007. - №5 (53).

23. Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник / В. Колосов, Н. Мироненко – М., 2005
24. Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): навч. посібник / М. М. Кріль. – К.: Знання, 2013. – 278 с.
25. Липовецький С. Меч «Щербенець» та Українські ворота. Україно-польські взаємини від поділів Речі Посполитої й до сьогодні // С. Липовецький. – К.: Темпора, 2018. – 476 с.
26. Лотоцький С., Трохимчук С. Україна в світовому геополітичному просторі / С.Лотоцький, С.Трохимчук – Л.: Простір-М, 2002.
27. Маккіндер Х. Круглая Земля и обретение мира / пер. с англ. В. Цымбурского // Космополис. – 2006. - №2(16).
28. Мельничук А., Стафійчук В. Україна в багатополлярному глобальному політичному просторі / А.Мельничук, В.Стафійчук // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність [зб. наукових праць] - К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – Вип.15(27) – с.201-208.
29. Муазі Д. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ / Пер. з англ. О. Гординчук. – К.: Брайт Стар Паблішинг, 2018. – 184 с.
30. Наїм М. Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись / Пер. з англ. О. Дем'янчук. – К.: Форс Україна, 2017. – 448 с.
31. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій; пер. з англ. Романа Ключка. – 2-е вид. – Харків: Книжковий клуб «КСД», 2019. – 496 с.
32. Стафійчук В.І. Вплив глобалізації на політичну сферу суспільного життя / Світове господарство в умовах глобалізації: Монографія / В.І. Стафійчук – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004.
33. Стафійчук В.І. Політико-географічний аналіз стратегій розвитку України та Росії / В.І.Стафійчук // Географія та туризм: Наук. збірник – 2012. – Вип. 22 – с.211-218.
34. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навч. посібник / В.І. Стафійчук – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016.
35. Стафійчук В. І. Сучасне регіональне політико-географічне положення України / В. І. Стафійчук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія: Наук. збірник. – 2017. – №3(68)/4(69). – С.139-144 (195 с.).
36. Стафійчук В.І. Сучасне сусідське політико-географічне положення України / В.І.Стафійчук // Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки / голов. ред. Б.М.Нешатаєв. - Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – Вип.6. – С.109-115.
37. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: Навч. посібник / С.В. Трохимчук. О.В. Федунь – К.: Знання, 2007.
38. Agnew, J.A. Making Political Geography / John Agnew – London: Arnold, 2002
39. Kjellen R. Der Staat als Lebensform / Rudolf Kjellen – Berlin, 1924
40. Key Concepts in Political Geography / Carolyn Gallaher, Carl T.Dahlman, Mary Gilmartin, Alison Mountz, Peter Shirlow – Los Angeles|London|New Delhi|Singapore|Washington DC, SAGE, 2012. - 378 p.
41. Taylor P.J., Flint C. Political Geography. World-economy, nation-state and locality / P.J.Taylor, C.Flint – Essex, Pearson Education Limited, 2007